

WERKEN AAN EEN SPIRITUALITEIT VAN DIACONIE

1. HUN HANDEN BLEVEN GELOVEN

Om te beginnen: Geen andere weg

Geen andere weg valt er te bewandelen,
dan die van de solidariteit.
De handen in elkaar slaan,
kleinen en groten,
machtigen en zwakken.

Geen ander pad is er samen te effenen,
dan dat van de hoop.
Vechten tegen de ontmoediging,
stapstenen leggen van moed en
vertrouwen.

Geen betere energie is er,
dan die van de samenhangigheid.
Woorden en daden vinden
die mensen bij elkaar brengen,
over alle grenzen heen.

Geen krachtiger teken is er,
dan dat van vriendschap en liefde.
Getuigen worden van Gods droom
en bouwen aan Zijn huis
hier en nu reeds, te midden van de woestijn...

Lezing uit de Schrift en commentaar

Mozes heeft zijn volk uit Angstland Egypte geleid, het piramideland vol uitbuiting en slavernij. Een zeer verticale structuur, met één man aan de top en ik weet niet hoeveel rechtelozen creperend er onder. 'Zo'n land had ik niet in gedachten toen ik hemel en aarde schiep', zegt God. 'Trekt daar uit weg.' En Israël gaat. Met vrees en beven, want de toekomst is ongewis. Maar ze gàn. Stompelend en struikelend eerst, zoekend en tastend naar uitzicht en perspectief. Een ware 'processie van Echternach' is het, een moeizaam geboorteprocess. En ze neuriën, ze zingen onderweg steeds luider hun lied van bevrijding, hun pas gecomponeerde 'Magnificat'. Van 'De steppe zal bloeien', en 'Voor kleine mensen is Hij bereikbaar...' Een loflied op hun God die hemel en aarde gemaakt heeft en hen de moed gaf uit Angstland Egypte weg te trekken, op zoek naar een Land dat Hij hun tonen zou.

Dan komt echter Amalek er aan, en die wil Gods kleine mensen snel tot zwijgen brengen. Dat vervelende 'vierde-wereld-lied' dat zij zingen moet verstommen. Daar kan 'Amalek' (net zoals Farao uit Egypte trouwens) niet tegen. Onverhoeds valt hij dus aan. Daar waar hij weet dat Israël het zwakst is, aan de achterzijde van de stoet. Daar waar de oude mensen meestappen, de zwaksten, de zieken, de moeders met kleine kinderen. Dit is typisch voor 'Amalek'. Die volksstam uit de woestijn staat in de Schrift symbool voor het toppunt van lafheid. Zij hebben het immers altijd weer op de armen en vreemdelingen gemunt, op de rechteloze en weerloze mensen. 'Amalek' is de belichaming van het onrecht in de wereld; de jungle van het 'ieder voor zich' en het 'recht van de sterkste' in persoon. Hier dient zich het zoveelste gevecht aan tegen de vijand bij uitstek: het onrecht van de uitsluiting. En uitgerekend nu, wanneer Israël de vrijheid reeds binnen handbereik weet, valt 'Amalek' dus aan. Dat is zijn eeuwige tactiek, zijn blijvend laffe strategie...

'Amalek rukte op om Israël in Refidim aan te vallen. Toen zei Mozes tegen Jozua: "Kies manschappen uit en trek morgen ten strijde tegen Amalek. Zelf ga ik met de staf van God in mijn hand op de top van de heuvel staan."

Jozua deed wat Mozes hem had opgedragen. Hij bond de strijd aan met Amalek, terwijl Mozes, Aäron en Chur de top van de heuvel bestegen. En zolang Mozes zijn armen opgeheven hield, waren de Israëlieten aan de winnende hand. Maar liet hij zijn armen zakken, dan won Amalek. Tenslotte werden Mozes' armen moe. Daarom haalden ze een steen waar hij op kon zitten. Aäron en Chur ondersteunden zijn armen, elk aan één kant. Zo bleven de armen van Mozes hoog geheven, tot zonsondergang toe. En Jozua versloeg Amalek en zijn leger daar beneden met het zwaard...' (Exodus 17,8-13)

Daar staat hij, de profeet die zijn volk moet voorgaan in het vertrouwen op God en in het hooghouden van de goddelijke maatstaf. Met zijn stok in de hand, de staf van de Goede Herder, de scepter Gods, zegent hij zijn mensen en geeft hen moed. Hoog op de heuveltop staat hij daar, als middelaar tussen hemel en aarde. Als een soort levende antenne en bliksemafleider tegelijk, om samen met Aäron en Chur de naam des Heren 'Ik-zal-er-zijn' hoog te houden.

Beneden ontbrandt de strijd. Een heilige oorlog is het, op leven en dood. Het gaat om het lot en de toekomst van de zwaksten, en dat is het enige motief dat bijbels gezien geldig kan zijn om voor te vechten in Godsnaam. En telkens wanneer Mozes in geloof zijn biddende handen opheft, heeft Gods Volk daar beneden de bovenhand, zegt de verteller. Maar wordt hij moe en door twijfel overmand, dan groeit de sterkte en invloed van Amalek zienderogen aan – en de mensen daar beneden houden het niet langer vol. Ze dreigen de ongelijke strijd te verliezen. Wanneer het gebed van de profeet verflauwt, wanneer zijn Godsvertrouwen het begeeft en het visioen waar hij van leeft verduistert; wanneer hij de handen laat zakken en de moed verliest, krijgt Amalek telkens weer de bovenhand.

Het gevecht tegen 'Amalek' is moeilijk en eindeloos. Hoe zal dit in Godsnaam aflopen? Mozes kan niet meer. De tocht heeft al zo lang geduurd, de strijd is zo ongelijk; de Amalekieten zijn zo talrijk en sterk, en hij zelf is daarboven op die bergtop zo hopeloos alleen...

Mozes staat er schijnbaar alleen voor. Of neen, toch niet. Twee trouwe bondgenoten hebben God zij dank zijn angst en onmacht gezien en willen hem terzijde staan: Aäron en Chur. Ze dragen snel een steen aan, waar de profeet op kan gaan zitten. En ze ondersteunen aan weerszij zijn armen, de één aan zijn rechter-, de ander aan zijn linkerzijde, zodat Mozes kan blijven geloven en bidden en waken tot zonsondergang... Zo ging het dus: de handen van het kleine 'team' daarboven bleven geloven, en zo hielden Jozua en de mensen aan de basis het vol. Dank zij die samenwerking van 'top' en 'basis' werd Amalek tenslotte in de pan gehakt...

Ze bleven samen geloven...

Wat een prachtig tafereel is dit, wat een schitterend voorbeeld van samenwerking om de 'diaconie', de 'dienst aan de zwaksten' vorm en gestalte te geven. Jozua daar beneden die het gevecht 'aan de basis' met en voor Gods lievelingen, de armsten, onvermoeibaar aangaat. Mozes de profeet, de visionair, de ziener, de dromer, de biddende mens 'alleen op enen berg...' En Aäron en Chur, zijn 'stafmedewerkers' (dat zijn ze hier bijna letterlijk!) die hem trouw ter zijde staan...

Mensen die elkaar ondersteunen laten altijd een glimp van de Onuitsprekelijke zien. Ze geven elkaar telkens weer, in alle tijden en in alle omstandigheden het vertrouwen door in de Onnoembare, die Mozes heeft geroepen om Zijn volk door de woestijn te leiden, weg uit de welvaartsstaat 'Egypte', weg uit dat piramideland, naar een Land van melk en honing, een Land waar het goed wonen is...

Een christen heeft bondgenoten nodig. *'Un chrétien isolé est un chrétien en danger (Mgr. Jacques Gaillot van Partenia)*. Geloven heeft altijd te maken met gemeenschap vormen. Terwijl Mozes bidt en zijn armen omhoog probeert te houden, zijn Aäron en Chur druk in de weer om zijn armen te ondersteunen en een steen aan te brengen om de profeet wat op adem te laten komen. Een prachtig beeld van de kracht van de ondersteuning. Een mens hoeft er nooit alleen voor te staan in het geloof. Zonder broers en zussen, zonder 'goed gezelschap' hou je het niet uit. En ondertussen doet Jozua met inzet van al zijn krachten zijn 'veldwerk' – want dààr is het tenslotte dat het gevecht tegen onrecht, armoede en uitsluiting gewonnen of verloren wordt... Elkaar troosten, ondersteunen, bemoedigen, brengt de God van Israël voelbaar en tastbaar dichterbij. Daarom alleen al zijn Gezinsgroepen zo belangrijk: om het uit te houden in de woestijn van vandaag en van morgen, om in de moeilijke strijd als gelovige te overleven in deze vreemde wereld, en overleefd te kunnen blijven.

Hoe houdt een mens het in Godsnaam vol..?

Hoe ontmoedigd wij soms ook kunnen zijn, hoe zeer ons uithoudingsvermogen ook op de proef kan worden gesteld, machteloosheid en wanhoop hoeven nooit het laatste woord te hebben. Ook de grote Mozes moest zich laten ondersteunen door Aäron en Chur, en ondertussen op een steen gaan zitten. De rabbijnen aarzelen niet om daar een grapje over te maken: onze grote leider Mozes kreeg de kramp in het hart en een verlamming in de spieren omdat hij absoluut wilde blijven geloven, terwijl het gevecht schijnbaar uitzichtloos was... Een wel zeer vrije vertaling van "tenslotte werden Mozes' armen moe..."

Van altijd maar te hopen, te geloven, te vechten en te blijven vertrouwen dat het uiteindelijk allemaal goed zal komen, kan een mens doodmoe worden. Dat is iets wat we herkennen... Maar als we samen met elkaar, over onze grenzen en verschillen heen, de hitte van de dag en de vermoeidheid van de avond willen blijven dragen, dan krijgt dit prachtige tafereel op de berg, dan krijgt dit visioen van samenhang en solidariteit tenslotte toch het laatste woord...

Enkele vragen ter bespreking in de groep

'Terwijl zijn mensen daar beneden aan het vechten zijn tegen Amalek, houdt Mozes hardnekkig zijn armen omhoog in gebed, zodat zij hun gevecht kunnen winnen. Dan wordt hij moe, en Aäron en Chur komen hem ondersteunen...'

- **Waar voel jij zelf onmacht om 'er iets aan te doen'? Word jij zoals Mozes ook soms moe van te geloven, te hopen, te blijven vertrouwen..? Vertel eens...**
- **Waar zie jij solidariteit gebeuren tussen mensen? In de grote wereld? Concreet in jouw leven: wie ondersteunt jou? Wie ondersteun jij? Waar vind jij jouw bondgenoten? Noem er eens een paar...**
- **Waar en hoe zouden wij elkaar als (kerk)gemeenschap meer en beter kunnen ondersteunen?**
- **Bij die steen die Aäron en Chur aanbrengen om Mozes op te laten zitten: waar vind jij rust, bezinning, verademing, inkeer in de strijd..? Hoe hou jij het vol: dank zij wie of wat..?**

Twee, drie of meer...

Twee, drie of meer
die een ander op hun schouders nemen,
een zieke, een verarmde,
een gevluchte of verstikte:
die zijn de Naam van God in ons midden.

Twee, drie of meer
die hebben ingezien dat macht en geld
geen mens tot vrede strekken,
die gaandeweg besluiten
om solidair en sober te leven:
die zijn de Naam van God in ons midden.

Twee, drie of meer
die hun hart hebben gezet op mededogen,
hun handen gewend aan breken en delen,
en daarom al meer en meer
zichzelf uit handen geven:
die zijn de Naam van God in ons midden.

Twee, drie of meer
die voor hier en daar een ander mens
een betere wereld willen maken,
en die dat volhouden,
even moedig als aanstekelijk:
die zijn de Naam van God in ons midden.

Omdat ons geloof zo zwak is
en wij ons zo snel laten ontmoedigen,
omdat we zoveel angsten kennen:
angst voor oorlog,
angst voor het ouder worden,
angst voor slechte tijden,
angst vanwege onrecht
waar geen einde aan komt,

Gebod om te besluiten

Gij hebt ons tot vrijheid geroepen.

Dat wij die vrijheid niet misbruiken
om, in het wilde weg,
ieder zijn eigen gang te gaan.

Gij die het woord tot ons gesproken hebt
dat onze ziel vervult,
wees vuur in ons
wees goede wil in ons;
dat wij naar wegen zoeken
om elkaar van dienst te zijn.

Dat uw geest ons drijven zal.
Dat wij niet belust zijn op onszelf,
afgekeerd van onze naaste en van U –

wij die wel liefhebben willen,
toch doen wij het niet.

Bescherm mij tegen mijzelf.
Dat ik niet losgeslagen leef,
onbestuurd, en buiten uw bereik.

angst vanwege blinde welvaartswoede...

Omdat we bange mensen zijn,
daarom herinneren wij ons
Mozes, Jozua, Aäron en Chur
die door de diepste diepten zijn gegaan
maar er niet aan ten onder gingen.

Omdat onze woorden zo schamel
en onze visie zo kortzichtig is,
onze oplossingen dikwijls
zo beperkt tot onze eigen kleine wereld;
omdat we visioenen nodig hebben,
en perspectieven die verder reiken
dan tot hier en nu en eigen heil.

Omdat we vrienden nodig hebben,
medemensen die ons helpen
om overeind te blijven voor de lange tocht
naar recht en vrede voor allen.

Omdat we wankelbaar zijn
en vragen om ondersteuning
in trouw en betrouwbaarheid,
daarom willen wij telkens opnieuw gedenken
Mozes, Jozua, Aäron en Chur.

Tot onze bemoediging,
tot onze troost en sterkte,
en om het vol te kunnen houden
in het harde gevecht om de hoop.

(uit '*Staande in een kring*' – Vier- en Leerhuis
WTM)

Dat ik niet geld en macht aanbid,
bezeten van bezit,
verslaafd.

Dat wij elkaar niet bijten en verscheuren.

Doe ons afgekeerd zijn van geweld.
Dat wij verzoening stichten,
vriendschap sluiten.
Dat meedogendheid en wijsheid
in ons midden groeien zal.

Dat recht en vrede
in ons midden wonen.

Gij die niet woont
in enig werk van mensenhanden,
Gij die ons hebt gemaakt,
neem uw verblijf in ons.

Woon in mij
in eeuwigheid.

(Huub Oosterhuis in '*Dan zal ik leven*')